

90. let česko-rumunského přátelství

Historie kontaktů mezi Čechy a Rumuny sahá hluboko do historie. První doložitelné doklady o vzájemných vztazích pocházejí ze středověku, kdy se o dění v oblastech dnešního Rumunska aktivně zajímali čeští králové. Dokladem toho může být např. návštěva knížete Michala Chrabrého na dvoře císaře Rudolfa II. Vzájemné kontakty neprobíhaly jen na nejvyšší politické úrovni, ale také na úrovni ekonomické, kulturní nebo vzdělanostní. Do Rumunska se dováželo české zboží, rumunští studenti navštěvovali českou univerzitu.

K zintenzivnění kontaktů došlo v okamžiku vytvoření habsburské monarchie, jejíž součástí se staly i určité části dnešního Rumunska, především tzv. Sedmihradsko. O tato území vedli Habsburkové letitou válku s Osmanskou říší. Válka nakonec dopadla pro habsburskou monarchii celkem úspěšně a část území byla k monarchii připojena. V průběhu 19. století byla státem podporována migrace do těchto krajín, především pak do oblasti tzv. Banátu.

V průběhu 19. stol. se do kontaktu s Rumuny dostávali především předáci českého národního hnutí. Vzájemná spolupráce nebyla zatížena slovanskými motivy, což by mohlo být v mnoha ohledech vnímáno jako prospěšné. Na druhou stranu to ale vedlo k tomu, že vzájemné vztahy přece jenom nebyly tak vřelé, jako např. s Jihoslovany. Češi Rumuny podporovali především v jejich odporu vůči maďarizačnímu tlaku budapeštské vlády, v čemž viděli alegorii k vlastnímu boji proti Němcům. V tomto ohledu se snažili národní reprezentace spolupracovat. Rozdílný byl postoj především k Rusku, které Rumuni vnímali jako ohrožení, a naráželi tak na nepochopení u rusofilských Čechů.

Vzájemné vztahy změnily poměry vzniklé první světovou válkou. Rumunsko se připojilo ke státům Dohody, a tudíž bylo pro Československou národní radu přirozeným spojencem. Vzájemné kontakty se odehrávaly na politické úrovni - v roce 1917 byl Masaryk v Rumunsku přijat se všemi poctami náležejícími hlavě státu - i na úrovni vojenské, když českoslovenští vojáci působili v rumunských jednotkách a rumunští zase v československých. Rumunští vojáci tvořící podstatnou část pražské posádky také přímo ovlivnili vznik samostatného státu, když během říjnových dní v roce 1918 odmítli poslušnost rakouskému velení a přidali se na stranu Národního výboru.

Po skončení války se z obou států ozývaly hlasy volající po co nejrychlejším navázání vzájemných diplomatických styků. Tomu ovšem bránily vzájemné spory týkající se především vytyčení hraniční linie na území Podkarpatské Rusi. Problém byl nakonec vyřešen vzájemnou výměnou území. Vzájemné diplomatické vztahy byly nakonec navázány oficiální výměnou vyslanců v roce 1920.

Vedoucí politici obou států však mezitím už během svých setkání na mírové konferenci v Paříži začali projednávat otázku vzájemné politické a vojenské dohody, která měla být zaměřena především proti Maďarsku a jeho plánům na obnovení integrity uherského království. Rumunsko se zpočátku zdráhalo dát k vytvoření tohoto spojení souhlas a kladlo celou řadu požadavků. K vytvoření aliance nakonec výrazně přispěly pokusy ex císaře Karla o znovuoobnovení vlády v Maďarsku. Dohoda byla nakonec podepsána v dubnu 1921.

Tento smluvní vztah navazoval na dohodu mezi Československou republikou a Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců (SHS) byl dále rozšířen smlouvou mezi Rumunskem a Královstvím SHS. Díky tomu vznikla aliance nazývaná jako Malá dohoda. Ta se stala jedním z úhelných kamenů zahraniční politiky zúčastněných států hlavně v průběhu 20. let. V následujícím desetiletí její význam však postupně upadal. Hospodářské problémy, které přinesla velká hospodářská krize, a s tím související mocenský nástup Německa do prostoru střední a jihovýchodní Evropy význam aliance znehodnocovaly. Jednotlivé státy byly nuceny vycházet z reálného stavu mezinárodních vztahů a snažily se o co největší zajištění své integrity. Malá dohoda svým protimaďarským zaměřením ztrácela význam. Ohrožujícím faktorem byly především Německo, Itálie a Sovětský svaz, nikoliv Maďarsko. Rumunsko cítilo ohrožení především ze strany SSSR a hledalo postupně oporu u Německa, zatímco ČSR ohrožené Německem zase u SSSR. Přátelské vztahy v rámci Malé dohody přinesly řadu stimulů pro vzájemné hospodářské, kulturní a vědecké styky. ČSR vyvážela do Rumunska celou řadu průmyslových výrobků, především stroje, textil a zbraně, Rumunsko zase vyváželo do ČSR suroviny a ropu.

Definitivní ránu vzájemným vztahům přinesl rok 1938. Během zářijových událostí byl postoj Rumunska k událostem v ČSR spíše opatrný. Přes sympatie veřejnosti odmítla rumunská vláda garantovat ČSR pomoc v případě německého útoku, přislíbila pouze zásah vůči případným maďarským nárokům. Po Mnichovské konferenci a následné okupaci zbytku Československa přistupovali rumunské úřady benevolentně k uprchlíkům, kteří přes rumunské území směřovali do exilu.

Rumunsko prošlo v průběhu druhé světové války komplikovaným vývojem, když se v důsledku stalinské agrese ocitlo na straně států Osy. To jej nakonec přivedlo až do války s ČSR. Exilová Benešova vláda tak reagovala na rumunský útok po boku německého wehrmachtu na SSSR. Situace se obrátila v průběhu války, kdy se Rumunsko přidalo v roce 1944 na stranu Spojenců. Rumunská vojska se pak nemalým dílem podílela na osvobození ČSR. Během bojů na území Československa padlo nebo bylo raněno 66 tisíc rumunských vojáků.

Po skončení války oba státy usilovaly o obnovení vzájemných diplomatických vztahů, k čemuž došlo v roce 1946. V následujícím roce byla dosavadní vyslanectví povýšena na velvyslanectví, což svědčí o dobrých vztazích. ČSR kupříkladu podporovala rumunské žádosti při jednáních o mírové smlouvě. Současně s obnovením oficiálních vztahů docházelo i k ožívování hospodářských kontaktů.

Vzájemné vztahy v poválečném období byly výrazně ovlivněny tím, že se obě země ocitly v sovětské zájmové sféře. V obou zemích se podařilo tamním komunistickým stranám získat moc. Vývoj mezistátních kontaktů se tedy v druhé polovině 20. století odehrával pod kuratelou Moskvy, která měla rozhodující slovo při tvorbě pravidel vzájemné spolupráce. Výrazem toho bylo i podepsání Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSR a Rumunskou lidovou republikou. Hospodářská spolupráce se odehrávala v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci, vojenská spolupráce pak především v rámci Varšavské smlouvy.

K pokusům o změnu poměrů v táboře socialismu došlo během trvání sovětského panství ve střední a jihovýchodní Evropě několikrát. Jedním z těchto pokusů byly bezesporu události tzv. Pražského jara, jak bývá proces změn v politice KSČ nazýván. Rumunsko reprezentované svým vůdcem Nicolae Ceaușeskem projevovalo tomuto procesu podporu. Tehdejší rumunský

komunistický předák totiž oponoval Brežněvově doktríně a místo ní prosazoval ideu nevměšování. Rumunská vojska se nakonec nepodílela na srpnové okupaci, což bylo v ČSR vnímáno se sympatiemi.

V následujícím období se vzájemné vztahy vrátily do standardních kolejí. ČSSR byla hospodářským partnerem Rumunska, které se v daném období stalo pro československé občany vítanou destinací pro letní dovolené. Problémy komunistickým režimům v obou zemích přinesly na konci 80. let především hospodářské komplikace a koroze sovětského velmocenského systému. Ceaușeskův režim se postupně vyvinul do podoby osobní diktatury. V průběhu let 1988–1989 se dokonce mluvilo o ose rigidních komunistických režimů Berlín – Praha – Bukurešť.

V obou zemích nakonec došlo k pádu režimu, i když rumunská cesta byla o poznání radikálnější. V následujícím období se obě země s většími či menšími problémy pokusily o přechod k demokracii, občanské společnosti a kapitalismu.

Po rozpadu ČSFR udržuje politická reprezentace České republiky s Rumunskem přátelské vztahy. Obě země jsou členy EU a NATO.